

Nr 17.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående grunderna för allmänna barnbidrag för barn, som intagits på nomadskolehem eller eljest inackorderats för obligatorisk skolgång.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 33 i första kammaren av herr *Bergh* samt nr 35 i andra kammaren av fru *Boman*.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en snabbutredning och därav föranledda förslag till åstadkommande av jämställdhet i fråga om rätten till barnbidrag mellan å ena sidan föräldrar till på nomadskolehem intagna barn och å andra sidan föräldrar till för obligatorisk skolgång eljest inackorderade barn på så sätt, att jämväl de förra må komma i åtnjutande av fullt barnbidrag».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt *lagen den 26 juli 1947 om allmänna barnbidrag* skall för barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 260 kronor om året (1 §). Allmänt barnbidrag utgår från och med kvartalet efter det, varunder barnet fötts eller rätt till sådant bidrag eljest uppkommit, till och med det kvartal, varunder barnet fyller sexton år (2 §). För kvartal, vid vars ingång kostnaderna för barns vård å anstalt eller för kost och bostad åt barnet helt bestridas av statsmedel, utgår icke allmänt barnbidrag (6 §). Om vid ingången av visst kvartal barn, för vilket allmänt barnbidrag utgår, på allmän bekostnad vårdas å anstalt i annat fall än nyss nämnts, äger det kommunala organ, som svarar för vårdkostnaden, uppbära på kvartalet belöpande allmänt barnbidrag för barnet och därav gottgöra sig för nämnda kostnad i den mån ersättning därför må uttagas av barnet eller annan enskild person. Uppkommer överskott, skall detta redovisas till den bidragsberättigade (7 §). Barnbidrag utbetalas kvartalsvis genom vederbörande barnavårdsnämnds försorg (11 §). Socialstyrelsen har att öva tillsyn över tillämpningen av lagen (14 §).

Om nomadundervisningen finnas föreskrifter i *Kungl. Maj:ts stadga den 17 juni 1938 angående nomadundervisningen*. Enligt denna stadga skola barn av nomadlappar undervisas i för dem särskilt avsedda skolor, kallade nomadskolor. I vissa fall kunna även andra barn intagas på nomadskola.

Undervisningen i nomadskola meddelas dels i visteskola och dels i byskola. I visteskola meddelas den grundläggande undervisningen. Sådan skola är avsedd att till väsentlig del vara i verksamhet under nomadlapparnas uppehåll i fjälltrakterna vår, sommar och höst och skall där i allmänhet vara förlagd till eller i närheten av nomadlapparnas visten. Undervisning i visteskola kan även anordnas under vintern, och då gäller beträffande skolans förläggning vad som stadgas angående förläggning av byskola. I byskola fullföljes och avslutas undervisningen. Sådan skola skall i regel vara i verksamhet under nomadlapparnas vinterupphåll i skogslandet samt vara förlagd å viss plats, så belägen, att nomadlapparnas barn under nämnda tid lämpligen kunna dit samlas för att erhålla undervisning.

Skolålder för barn av nomadlapp räknas från och med det kalenderår, under vilket barnet fyller sju, till och med det, då barnet fyller fjorton år. I vissa fall kan tiden, då skolgång skall begynna eller skolplikten upphöra, förskjutas.

Därest förhållandena nödvändiggöra inkvartering av vissa lärjungar vid visteskola, skall genom lärarens försorg antingen inackordering verkställas hos å skolplatsen boende lappfamiljer eller särskilt hushåll, lämpat efter vistets bruk, upprättas för lärjungarna. Under den tid barnen bevista byskola, skola de i allmänhet bo och förplägas i särskilt hushåll, som genom nomadskolinspektörens försorg inrättas i lämplig lokal. Undantagsvis kan även i sistnämnda fall inackordering av barn ske hos i trakten boende familjer.

Kostnaderna för barnens inackordering på sätt nu nämnts bestridas helt av statsmedel.

Jämlikt *kungörelsen den 17 juni 1943 angående statsbidrag för inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem* kan skoldistrikt erhålla statsbidrag till bestridande av kostnaderna för inackordering av skolpliktiga barn i distriktet tillhörande skolhem och arbetsstugor eller i enskilda hem. Statsbidrag utgår med åtta tiondelar av skoldistriktets verkliga kostnader för inackordering.

Ifrågavarande spørsmål har vid tidigare tillfällen varit föremål för uppmärksamhet. Sålunda må nämnas, att *skolöverstyrelsen* vid avgivandet av sina petita för budgetåret 1949/50 tillstyrkt ett av nomadskolinspektören framlagt förslag att, med hänsyn till att allmänna barnbidrag icke utginge för de i nomadskolhemmen intagna barnen under läsåret, bidrag till beklädnad av lärjungarna vid nomadskolorna skulle utgå med 100 kronor per elev.

I anledning av detta förslag uttalade *chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne*, i 1949 års statsverksproposition, att en översyn av 1947 års lag om allmänna barnbidrag torde komma att företagas, sedan närmare erfarenheter vunnits rörande lagens verkningar, och att han icke, innan resultatet av en dylik översyn förelåge, vore beredd taga ställning till frågan,

huruvida särskilt bidrag till beklädnad av eleverna vid nomadskolorna borde utgå.

Motioner i förevarande ämne väcktes även vid *1949 års riksdag*. Andra lagutskottet, som behandlade motionerna, lät då inhämta yttrande över motionerna från socialstyrelsen, skolöverstyrelsen och länsstyrelsen i Norrbottens län.

Skolöverstyrelsen erinrade då om sitt framlagda förslag om beklädnadsbidrag till nomadbarnen. Därmed avsågs att utjämna vissa olikheter mellan nomadskolorna och vissa andra av staten helt bekostade skolor, nämligen blind- och dövstumskolorna, vid vilka barnen av statsmedel erhålla hjälp till beklädnad. Överstyrelsen fann förklarligt, att de rådande förhållandena, vilka medföra att barnbidrag för barn som bevista nomadskola icke ansetts kunna utbetalas under tre av årets kvartal, medan däremot barnbidrag utan inskränkning kunna utbetalas för barn som äro intagna vid vanliga skolhem och vid arbetsstugor, icke ansetts tillfredsställande och att de utlöst missnöje hos nomaderna. Men då lagen om allmänna barnbidrag syntes vara i behov av allmän revidering, fortsatte överstyrelsen, torde frågan böra behandlas i detta vidare sammanhang. Överstyrelsen betonade emellertid, att revideringen borde ske med all skyndsamhet.

Länsstyrelsen i Norrbottens län uttalade bland annat, att det berörda förhållandet måste för nomadskolebarnens föräldrar te sig uppenbart orättvist i synnerhet som barnen å kommunalt skolhem eller på arbetsstuga, förutom fri kost och logi, oftast åtnjuta förmånen av fri beklädnad.

Länsstyrelsen fortsatte:

Denna nomadfamiljernas ogynnsammare ställning har väckt missnöje och framträder klarast inom de trakter av länet, där levnadsbetingelserna äro i det närmaste likartade för såväl bofasta som nomader. I många fall komma sålunda familjer, bosatta på endast obetydligt avstånd från varandra, med tillämpning av gällande bestämmelser att behandlas olika i barnbidragshänseende. Synnerligen otillfredsställande synes det länsstyrelsen, att indragningen av barnbidraget i regel drabbar de barnrika och ekonomiskt sämre lottade nomadfamiljerna. Härtill kommer, att den av lagstiftaren genom bidragets införande åsyftade höjningen av barnfamiljernas allmänna standard i stor utsträckning uteblir eller i varje fall icke i lika grad kommer dessa familjer till godo.

Socialstyrelsen anförde i sitt yttrande:

Av motionärerna upptagna spörsmål ha tidigare förelagts socialstyrelsen i samband med framställning till Konungen från ett vid nomadskola inskrivet barns fader om att bidrag måtte beviljas för tid, då barnet vistades vid nomadskola. I sitt yttrande över denna framställning har socialstyrelsen framfört sina synpunkter beträffande en ändring av 6 § barnbidragslagen i syfte att tillmötesgå framställda önskemål beträffande rätt till allmänna barnbidrag för ifrågavarande barn. Styrelsen har härvid bland annat anfört, att det icke kunde anses befogat att vidtaga sådan ändring av lagen om allmänna barnbidrag, att den nomadiserande lappbefolkningens skolpliktiga barn i här berörda avseende skulle erhålla en förmånligare ställning än andra å statliga internatskolor intagna barn. Därest en allmän ut-

vidgning av rätten till barnbidrag för barn, som å statens bekostnad vårdades å anstalt eller för vilka kostnaderna för kost och bostad åt barnet helt bestredes av statsmedel, skulle genomföras, skulle detta beröra förutom nomadskolebarnen främst barn intagna å statliga anstalter för blinda och dövstumma samt barn i skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. Då varken bidragsförskott jämlikt 11 § bidragsförskottslagen eller särskilt barnbidrag enligt 14 § lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn eller folkpension jämlikt 17 § folkpensioneringslagen utginge i de fall, där kostnaderna för barns vård å anstalt eller för kost och bostad åt barnet helt bestredes av statsmedel, skulle en ändring av barnbidragslagen svårigen kunna göras utan att medföra en ändring av dessa bestämmelser i motsvarande riktning.

Socialstyrelsen har dessutom framhållit, att det snarast vore det förhållandet, att barns vistelse på skolhem eller arbetsstuga icke inverkade på rätt till barnbidrag, som kunde anses oförenligt med de allmänna principerna för barnbidragslagen. Då allmänt barnbidrag principiellt skall uppbäras av den, som vårdar barnet, borde föräldrar icke i något fall uppbära barnbidrag för barn, som vårdas utom hemmet på det allmännas bekostnad. Det lämpligaste sättet att åvägabringa likställighet mellan barn, som vistas vid nomadskola respektive skolhem, skulle därför vara att vidtaga sådana åtgärder, att icke heller de senares föräldrar skulle få uppbära barnbidrag.

Socialstyrelsen erinrade därjämte om att även från målsmän för vid dövstumsskolor inskrivna barn framställningar inkommit om ändring av lagens tillämpning beträffande denna kategori barn. I infordrat yttrande till Konungen i anledning därav hade socialstyrelsen i huvudsak framfört samma synpunkter som i fråga om nomadskolebarn.

Socialstyrelsen fortsatte:

I anledning av här relaterade framställningar har Kungl. Maj:t genom skrivelse den 28 januari 1949 uppdragit åt socialstyrelsen att med ledning av de erfarenheter, som vunnits rörande tillämpningen av lagen om allmänna barnbidrag beträffande barn, som å det allmännas bekostnad vårdas å anstalt eller för vilka kostnaderna för kost och bostad åt barnet helt eller i väsentlig grad bekostas av det allmänna, verkställa en översyn av lagstiftningen å ifrågavarande område samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag i ämnet, vartill översynen kan föranleda.

Det hade varit socialstyrelsen angeläget att i samband med yttrande över här ifrågavarande motioner kunna framlägga förslag i enlighet med Kungl. Maj:ts uppdrag. På grund av för översynen erforderligt utredningsarbete har så emellertid icke kunnat ske.

I sitt över motionerna avgivna utlåtande, nr 13, uttalade utskottet, att bärande skäl för olikheten i fråga om rätt till barnbidrag icke syntes föreligga och att det syntes förklarligt, att det rådande förhållandet utlöst missnöje hos nomadbarnens föräldrar. I likhet med motionärerna fann därför också utskottet att åtgärder borde vidtagas för att åstadkomma jämlikhet beträffande rätten till allmänt barnbidrag för ifrågavarande kategorier barn. Med hänsyn till att Kungl. Maj:t den 28 januari 1949 uppdragit åt socialstyrelsen att verkställa en översyn av lagstiftningen å ifrågavarande område hemställde utskottet, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 december 1949 har chefen för socialdepartementet tillkallat *sakkunniga* för utredning angående de spörsmål, som sammanhånga med de å offentliga eller eljest av det allmänna understödda anstalter intagnas rätt till folkpension och andra sociala förmåner. I samband därmed har det socialstyrelsen den 28 januari 1949 lämnade uppdraget avseende de allmänna barnbidragen återkallats.

I direktiven för de sakkunniga erinras bland annat om att de nu gällande bestämmelserna leda till att allmänt barnbidrag ej utgår till barn, som äro intagna å statliga anstalter för blinda och dövstumma eller som inackorderats vid nomadskola, medan däremot barns vistelse på skolhem eller arbetsstuga icke inverkar på rätten till sådant bidrag.

I direktiven anför departementschefen därefter bland annat följande:

Den av mig nu förordade utredningen bör ha karaktär av en allmän översyn av samtliga bestämmelser angående folkpension, allmänt barnbidrag och andra sociala förmåner till dem som vistas på offentliga eller eljest av det allmänna understödda anstalter av olika slag. Utredningen bör sträva efter att systemet blir så enhetligt som med hänsyn till förhållandena kan anses påkallat. De sakkunniga böra beakta önskemålet, att alla de pensionstagare å anstalt, vilkas hälsotillstånd är sådant att de kunna ha någon glädje därav, få behålla någon mindre del av pensionen att användas efter vederbörandes eget gottfinnande eller eljest till att öka hans trivsel. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt de problem, som uppstått genom att vissa intagna f. n. ha möjlighet att av de förmåner staten ger samla överskottsmedel, varav vederbörande själv icke har något behov. Även frågan till vem utbetalning i olika fall skall ske bör övervägas av de sakkunniga. Över hufvud bör det ankomma på de sakkunniga att med beaktande av vunna erfarenheter upptaga och pröva alla de frågor, som sammanhånga med anstaltsvårdade personers rätt till folkpension och andra sociala förmåner, såsom allmänna barnbidrag, särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn samt bidragsförskott.

Utskottet. Såsom utskottet tidigare framhållit, anser utskottet, att åtgärder böra vidtagas för att åstadkomma jämlikhet beträffande rätten till allmänt barnbidrag för barn, som inackorderats vid nomadskola, samt för barn, som eljest inackorderats för obligatorisk skolgång. De rådande förhållandena äro uppenbarligen ägnade att skapa missnöje.

Med hänsyn till de upplysningar, som utskottet erhöi vid ifrågavarande spörsmåls behandling vid fjolårets riksdag, hade utskottet förväntat en ändring av berörda förhållanden inom en nära framtid. — Såsom av det ovan anförda framgår har nu enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 december 1949 chefen för socialdepartementet tillkallat sakkunniga för utredning angående de spörsmål, som sammanhånga med de å offentliga eller eljest av det allmänna understödda anstalter intagnas rätt till folkpension och andra sociala förmåner. Då detta utredningsuppdrag omfattar jämväl förevarande spörsmål om rätt till barnbidrag, har det socialstyrelsen den 28 januari 1949 lämnade uppdraget avseende de allmänna barnbidragen återkallats. Utskottet inser väl, att för att ernå önskvärd enhetlighet det torde vara ofrånkomligt, att samtliga de spörsmål, som de sak-

kunniga ha att utreda, prövas och lösas i ett sammanhang. Utskottet vill emellertid understryka angelägenheten av att utredningsarbetet bedrivs så skyndsamt som möjligt.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 33 och II: 35, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 mars 1950.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Forslund, Sten, Hallagård, Wistrand*, Sunne*, Nils Elowsson och Bengtson;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Igelsbo*, Hellbacken*, Ryberg*, Hagård, Lundberg, Jansson i Hällefors, fru Sjöstrand* och herr Andersson i Linköping.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
